

академічного інформаційного агентства (SALA).

Ключевые слова: образование, коррупция, высшее образование, студент, преподаватель.

Петриченко Н.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ПЛЮРИЛІНГВІЗМУ В СИСТЕМУ ОСВІТИ

У статті розглядається та аналізується плюрилінгвізм як основний напрям мовної політики Європейського союзу, який спрямований на підтримку мовного різноманіття, гарантування збереження усіх мов та забезпечує сприяння і заохочення вивчення мов і здійснення культурного обміну у системах шкільної, університетської освіти й у суспільстві в цілому.

Ключові слова: плюрилінгвізм, мовна політика Європейського Союзу, плюрилінгвальна освіта, мультилінгвізм.

Постановка проблеми. Згідно з «Енциклопедією мов Європи», яка містить перелік як «живих» сучасних європейських мов, змішаних мов Європи, значимих діалектів, мов емігрантів (несередньоевропейських народів), так і вимерлі або стародавні мови (відомі переважно з записів або топонімічних доказів), сьогодні в Європі налічується 275 мов, і більша половина з них це мови колишнього СРСР [1].

Незважаючи, на перший погляд, на велику кількість мов, Європа є лінгвістично найбіднішим континентом, якщо взяти для порівняння Північну, Центральну і Південну Америку, на території якої розмовляють приблизно 1000 корінними мовами, а це 15 % від всіх розмовних мов, Африку – 30 %, Азію – трохи більше 30 %, регіон Тихого океану – 20 %, то європейські мови складають лише 3 %. [2]. Хоча якщо поглянути на десятку мов, якими найбільше розмовляють в світі, а це мандаринська китайська, іспанська, англійська, бенгальська, хінді, португальська, російська, японська, німецька, китайська У, то п'ять з них саме європейські мови, а іспанська, англійська і португальська є поширеними мовами і в інших частинах світу.

Беручи до уваги таку мовну розмаїтість, важко повірити в той факт, що мови сьогодні зникають швидше, ніж будь-коли в історії людства. Підґрунтям цьому стали глобалізаційні, політичні, суспільні та локальні трансформації. «Оптимістично» налаштовані лінгвісти оцінюють, що половина сучасних мов може зникнути (або їх не будуть

вивчати, а це неминуче веде до зникнення мови), в той час як «песимістичні але реалістично» налаштовані дослідники стверджують, що до 2100 року залишиться лише 10% від існуючих сьогодні мов [3, 4-10].

Саме тому мовна політика сучасної Європи спрямована на підтримку мовного різноманіття, гарантування збереження всіх мов як місцевого, так і новоприбулого населення (включаючи іммігрантів та біженців) [4]. Таким чином мовна розмаїтість є ключовою властивістю європейської ідентичності, і тому Рада Європи активно сприяє мовній освіті та поширенню мультилінгвізму та плюрилінгвізму. Враховуючи інтеграцію освіти України в Європейський та світовий простір, актуально постає дослідження європейського досвіду імплементації плюрилінгвізму в освітні пріоритети, як обов'язкової компетентнісної складової системи підготовки молодого людини до життя в глобалізованому світі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем і здобутків європейської мовної галузі та аспектів розвитку плюрилінгвальної освіти в Європі присвятили свої роботи Дж. Беко (J. Beacco), М. Байрам (M. Byram), У. Вайнрайх (U. Weinreich), С. Ель-Юк (S. El Euch), К. Гнутсман (C. Gnutzmann), Д. Кост (D. Cost), Д. Мур (D. Moor), Ж. Зарат (G. Zarat), М. Флемінг (M. Fleming), Е. Хауген (E. Haugen) та інші. Теоретичні і практичні аспекти багатомовності активно вивчають і досліджують російські фахівці З. Нікітенко, О. Смірнова, І. Ломакіна, М. Барішнков. Серед українських науковців є помітними праці Н. Ананьєвої, Н. Замкової, Н. Мальованої, О. Першукової, О. Яковлевої.

Разом з тим, незважаючи на значні напрацювання зарубіжних і вітчизняних вчених у галузі мовної освіти, недостатньо розробленою залишається проблематика впровадження плюрилінгвізму і його функціонування у подальшому розвитку національної системи освіти, що і зумовило мету цього дослідження.

Метою статті є здійснення компаративного аналізу досвіду європейських країн у запровадженні плюрилінгвізму на всіх рівнях системи освіти та визначення передумов формування плюрилінгвізму в європейському просторі освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основними агенціями з мовної освіти Європейського Союзу є Підрозділ з політики багатомовності (Unit for Multilingualism Policy), підпорядкований Генеральному директорату з освіти і культури Європейської комісії і Відділ мовної політики (Language Policy Division), підпорядкований Директорату освіти Ради Європи (PE). Діяльність Відділу мовної

освіти, що працює у м. Страсбург, пов'язана з популяризацією та втіленням ідеї мовної освіти на європейському, національному та місцевому рівнях, його робота зосереджується на трьох основних аспектах, а саме: «Допомога країнам-членам ЄС в оцінюванні, розробці інструментів для аналізу мовної політики і встановленні стандартів; експертна допомога щодо прав мовної освіти і обов'язків мовних меншин (у тому числі іммігрантських спільнот) з метою сприяння інтеграції і стабільності» [5]. Результатом роботи цих двох агенцій є важливі рішення, хартії і конвенції, розроблені відповідними органами. У межах Євросоюзу за мовну політику відповідають окремі держави-члени. Інституції ЄС відіграють підтримувальну роль у цій сфері, що ґрунтується на «принципі субсидіарності». Їхня роль полягає у сприянні співробітництву між державами-членами та в забезпеченні європейського виміру в державних мовних політиках. Упродовж багатьох років питання багатомовності залишається в центрі уваги діяльності трьох органів-складових частин ЄС: Рада Європейського Союзу, Європейська Комісія та Європейський парламент.

Варто підкреслити, що РЄ розрізняє поняття мультилінгвізму та плюрилінгвізму. Зокрема, мультилінгвізм (багатомовність) стосується розмаїтості мов, представлених у тому чи іншому географічному регіоні, тоді як плюрилінгвізм – переліку мов, якими користується певна особа, серед них і такі, що часто визначають як «рідна мова», або «перша мова», та будь-які інші мови або їхні різновиди [6, 15]. У документі «Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти» (Common European Framework of Reference for Language) використовується термін «плюрилінгвізм», який ми взяли для нашого дослідження як основоположний. За визначенням Рекомендацій, плюрилінгвізм – це здатність використовувати мови задля цілей спілкування і участі в міжкультурній взаємодії, де особа, з точки зору представника певного соціуму, має різнорівневі уміння з декількох мов та досвід декількох культур. Це є не накладення чи співставлення окремих компетентностей, але радше існування складної, комплексної компетентності як системи складових (компетентностей), якої може набувати користувач [7, 4].

Отже, Європа є мультилінгвальним або багатомовним суспільством, оскільки на її території існує багато мов, а в межах європейської спільноти існують як плюрилінгвальні громадяни, які володіють низкою мов, так і монолінгвальні громадяни, які володіють лише однією мовою. У межах Євросоюзу є як одномовні країни (Франція, Великобританія, Іспанія, Австрія), так і країни з більш ніж однією державною чи офіційною мовою (Фінляндія, Ірландія, Бельгія,

Швейцарія), мовну ситуацію в яких визначає дво- і багатомовність, є держави, в яких інші, крім основної, мови мають спеціальний чи особливий статус або ж вживаються без юридичного оформлення такого статусу. За спостереженнями соціолінгвістів (Н. Мечковська та ін.) [8, 164], кількість дво- та багатомовних ситуацій з кожним роком зростає. Не в останню чергу це спричинено тим, що в багатомовному суспільстві громадяни перебувають у кращому становищі й можуть легше скористатися перевагами освітніх, професійних та економічних можливостей, створених в об'єднаній Європі.

Якщо поглянути на дво- та багатомовні європейські країни ЄС, то такого офіційного статусу вони набули в ході свого унікального історичного, політичного, соціального розвитку. Сьогодні до таких країн відносяться Бельгія, Ірландія, Люксембург, Фінляндія, Швейцарія. У переважній більшості європейських держав основоположні принципи мовної політики визначаються в їхніх конституціях, насамперед, шляхом визначення офіційної (державної) мови або мов.

Враховуючи таке мовне розмаїття, ЄС наполегливо працює на законодавчому полі для розв'язання проблеми розвитку функціонування різних мов в багатонаціональній та мультилінгвальній спільноті. Підґрунтям для розвитку та впровадження політики мультилінгвізму та плюрилінгвізму слугували низка заходів та як результат затвердження резолюцій, конвенцій, рекомендацій та інших офіційних документів щодо мовної політики. Як зазначалось раніше, одним із ключових документів, що підтримує мовну розмаїтість у Європі, є Європейська хартія регіональних мов або мов меншин (European Charter for Regional or Minority Languages). Хартія є конвенцією, яка, з одного боку, розроблена з метою захисту і сприяння розвитку регіональних мов або мов меншин як аспекту культурної спадщини Європи, що перебуває під загрозою, а з другого боку, спрямована на створення умов для користування регіональними мовами або мовами меншин в особистому і суспільному житті. Передусім Хартія визначає основні цілі та принципи, які держави зобов'язуються застосовувати щодо всіх існуючих на їхніх державних територіях регіональних мов або мов меншин. По-друге, Хартія містить низку конкретних заходів, розроблених для сприяння використанню конкретних регіональних мов або мов меншин у суспільному житті, заохочення спілкування ними. Вона охоплює мови, що традиційно використовуються у межах державної території, але не охоплює ті мови, що пов'язані з останніми міграційними рухами чи є діалектами офіційних мов. Вона має забезпечити, наскільки це реально

можливо, використання регіональних мов або мов меншин в освіті, ЗМІ та покликана сприяти заохоченню до їх використання в законодавчому й адміністративному контекстах, економічному та соціальному житті, у культурній діяльності й програмах обміну між країнами [4].

Ключові події, які сприяли впровадженню та розвитку мультилінгвізму та плюрилінгвізму:

- 1957: перша міжурядова конференція щодо європейської співпраці в викладанні мов;

- 1963: запуск першого основного проекту в викладанні мов «Сучасні мови»;

- 1972: публікація першого визначення «Порогового рівня (Threshold level)»;

- 1989: нові держави-члени починають приєднуватись до міжурядових проектів;

- 1994: заснований «Європейський центр сучасних мов», основна мета якого функціонувати як «форуму, завдяки якому відповідальні особи за освітню політику могли б зустрічатись та обмінюватись досвідом з фахівцями, в галузі викладання іноземних мов, а також експертами з мови» [9];

- 2001: проведення року Європейських мов; впровадження «Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти» та «Європейського мовного портфоліо»; проголошення Європейського дня мов як щорічного заходу;

- 2003: ЄС взяв на себе зобов'язання провести 45 нових акцій для заохочення державних, регіональних та місцевих органів влади працювати в напрямі «суттєвої поступової зміни у сприянні вивченню мов та мовній розмаїтості».

- 2005: було прийняте перше в історії ЄК Комюніке щодо багатомовності «Нова рамочна стратегія багатомовності» (A New Framework Strategy for Multilingualism); запропоновано план дій «Сприяння вивченню мов та мовній розмаїтості (Promoting Language Learning and Linguistic Diversity)»; а також було закликано мобілізувати необхідні ресурси для вивчення іноземної мови в ранньому віці й удосконалити процес викладання предметів іноземною мовою. У Плані дій з розвитку багатомовності виокремлено права громадян країн-членів ЄС, а саме:

- громадянин повинен мати можливість спілкуватися іноземними мовами належним чином для того, щоб зреалізувати свій потенціал і використати сучасні інноваційні можливості, які пропонує ЄС;

- громадянин повинен мати доступ до відповідної мовної підготовки або інших засобів забезпечення спілкування так, щоб у повсякденному житті, професійній та сфері комунікації у країнах-членах ЄС не існувало невинуватених мовних бар'єрів;

- громадянин має бути забезпечений відповідними засобами зв'язку, що дасть йому змогу отримати доступ до багатомовного навколишнього середовища [10];

- 2008: було підготовлене «Комюніке Багатомовність: перевага для Європи і спільне зобов'язання (Multilingualism: an asset for Europe and a shared commitment)», яке визначило мовну політику як перехресну тему, що впливає на всі інші політичні питання ЄС. У цьому документі схарактеризовано дві основні цілі політики багатомовності: а) підвищення обізнаності громадян країн-членів ЄС щодо питання мовної розмаїтості в ЄС та усунення перешкод, бар'єрів у міжкультурному діалозі; б) можливість навчання, спілкування двома іноземними мовами, окрім рідної, для громадян країн-членів ЄС [11];

- 2011: було запропоновано «Стратегічну рамку європейського співробітництва в галузі освіти та навчання 2020 (Strategic Framework for European Cooperation in Education and Training 2020)», в якій було визначено пріоритет мовної освіти, де спілкування іноземною мовою є однією із восьми ключових компетентностей, необхідних для покращення якості та ефективності освіти й навчання. До переліку ключових навичок також увійшли спілкування рідною мовою, медіація, або посередництво, і міжкультурне розуміння [12]. Також цього року під егідою Ради Європи в Страсбурзі відбувся семінар під назвою «Об'єднання курикулуму для багатомовної та міжкультурної освіти» (Curriculum convergences for plurilingual and intercultural education), на якому було оприлюднено ініціативу європейських фахівців щодо створення спільного освітнього контексту – синхронізація мовного курикулуму. Цей процес полягає в об'єднанні всіх мовних предметів та предметів, при вивченні яких застосовують нерідну мову як засіб навчання, в одну освітню галузь, яка створює можливості для прийняття єдиної за структурою і змістом навчальної програми. У контексті семінару були вивчені можливості інтегрованого підходу, який передбачає: а) інтеграцію в навчання (мова + предметний зміст або мова + мови); б) інтеграцію мовних предметів на рівні узгодженості курикулуму [13, 7];

- 2012: Британська міжнародна організація Британська Рада (British Council) ініціювала проект «Багатомовна Європа» (Language Rich Europe). Його фінансування здійснюється Європейською Комісією в контексті програми «Навчання впродовж життя». Сутність

проекту «Багатомовна Європа» полягає у: а) обміні досвідом, інформацією з метою забезпечення міжкультурного діалогу за допомогою мовної освіти в країнах-членах ЄС; б) спонуканні, активізації європейської обізнаності на освітньому, соціальному та політичному рівнях; в) вільному доступі до низки документів, рекомендацій, результатів дослідження з питань мовного розмаїття в країнах-членах ЄС [6].

Нормативну базу, крім вищезазначених документів, складають наступні: Європейська культурна конвенція (1954 р.), Європейська хартія регіональних мов або мов меншин (1992 р.), Рекомендації № R (82)18 (1992 р.) та № R (98) 6 (1998 р.) про сучасні мови, Резолюція про сприяння вивченню іноземних мов та мовної розмаїтості (2001 р.), Резолюція про європейські регіональні мови і мови, що рідко використовуються (2003 р.), Рекомендація 1598 про захист мови жестів серед держав-учасниць РЄ (2003 р.), Рекомендація 1740 про місце рідної мови у шкільній освіті (2006 р.), Європейське портфоліо для вчителя мови (2007 р.), Заключний звіт експертної групи з багатомовності (2007 р.), Від мовної розмаїтості до плюрилінгвальної освіти: Порадник з розроблення мовної освітньої політики у Європі (2007 р.), Зелена книга: Міграція і мобільність: Виклики і можливості для освітніх систем ЄС (2008 р.), Резолюція про європейську стратегію багатомовності (2008 р.), звіт Мови і бізнес: багатомовні компанії є більш ефективними (2008 р.), Рекомендація СМ/Rec 7 про використання Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання, а також про підтримку плюрилінгвізму (2008 р.), Порадник з розроблення і впровадження програм плюрилінгвальної і міжкультурної освіти (2010 р.), Висновки про мовні навички задля підвищення мобільності (2011 р.), Рекомендації з плюралістичних підходів до мов і культур (2012 р.) та інші. Згідно всіх цих офіційних документів можливо виокремити основні напрями та цілі політики багатомовності ЄС:

- забезпечення доступу всіх громадян до законодавства, процедур та інформації ЄС їхньою рідною мовою;

- наголошення на важливій ролі мов та мультилінгвізму в сучасній європейській економіці, а також пошук подальших шляхів для розвитку цієї тенденції в майбутньому;

- заохочення всіх громадян до вивчення та спілкування більше ніж однією мовою задля покращення взаєморозуміння та процесу спілкування;

- підвищення обізнаності щодо цінності й можливості мовної розмаїтості в ЄС та сприяння усуненню бар'єрів у міжкультурному діалозі;

- надання всім громадянам реальної можливості навчитися спілкуванню двома мовами на додаток до їхньої рідної мови.

Проаналізувавши вищенаведені документи, ми дійшли висновку, що мультилінгвізм, плюрилінгвізм та плюрилінгвальна освіта в Європі має потужну підтримку вже протягом тривалого часу та на всіх рівнях суспільного життя. Підсумовуючи зазначене вище, освітня мова політика в країнах-членах ЄС полягає у: а) організації та проведенні заходів, спрямованих на підвищення якості мовної освіти; б) збільшенні кількості мов, що вивчаються; в) розробці загальних рівнів володіння сучасними мовами; в) захисті культурного та мовного розмаїття. На нашу думку, при впровадженні плюрилінгвальної освіти в систему освіти України, варто спиратися на результати довготривалих традицій і значної роботи в галузі мовної політики в сорока семи державах-членах РЄ, зокрема, у питанні використання політичних інструментів і дій на розвиток мовного розмаїття та багатомовності і міжкультурної освіти.

Актуально також постає обмін знаннями і досвідом, що ґрунтуються на спільних цінностях, обмін позитивним доробком у справі сприяння міжкультурному діалогові та соціальній інтеграції, розвиток європейської співпраці задля розвитку мовної політики і практики, а також підвищення обізнаності щодо європейських цінностей та керівних принципів. Якщо ми поглянемо на систему освіти, сьогодні відбувається посилення уваги до багатомовності/плюрилінгвізму на всіх рівнях навчання.

Дошкільна освіта: проаналізувавши численні документи ЄС і РЄ, можливо помітити, що наголошується важливість раннього навчання мови: «Діти, починаючи з раннього віку, повинні вивчати, принаймні, дві іноземні мови» [10]; упровадження іноземних мов на цьому етапі пропонується, проте зазвичай навчання частково або повністю фінансується батьками. Найчастіше пропонується такі мови як англійська, французька та німецька. Найбільша розмаїтість мов, що пропонується для вивчення, в Австрії, Угорщині, Італії та Румунії. Що стосується мов іммігрантів у системі дошкільної освіти, таке навчання поки ще не є поширеним, труднощі пов'язані з недостатньою кількістю кваліфікованих викладачів та наявністю навчальних матеріалів. Лише Данія, Іспанія і Швейцарія пропонують підтримку в навчанні мовами іммігрантів для збереження та розвитку мов і культур

походження. Зазвичай, це навчання фінансується регіональними або місцевими фондами, які пов'язані з країною походження.

Початкова освіта: відповідно до норм ЄС і РЄ, усі школярі Європи мають вивчати дві мови на додаток до державної мови (мов) країни їхнього проживання. Окрім того, підкреслюється важливість формування засобами мовних програм позитивного ставлення до інших культур. Іноземні мови вивчаються з першого класу у 12 країнах, із середнього класу початкової школи у 7 країнах і з останнього класу у 3-х країнах. Найчастіше викладаються англійська, французька та німецька. У багатьох випадках одна із цих мов є обов'язковим предметом для вивчення усіма учнями. Іншими мовами, що пропонуються або як обов'язкові, або як факультативні іноземні мови є італійська, російська та іспанська. Більшість країн послідовно використовують Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти, хоча за основу національних стандартів у більшості країн взято власні принципи та підходи. Навчання регіональними або мовами меншин пропонується у 22 країнах/регіонах, в більшості випадків воно відкрите для всіх бажаючих, лише в Болгарії та Греції цільовою аудиторією є лише носії зазначених мов. Лише Австрія, Данія, Франція, Іспанія та Швейцарія (кантон Цюрих) впроваджують навчання мовою іммігрантів в початковій освіті. Зазвичай навчання відбувається протягом шкільних годин, в інших випадках воно проводиться в позаурочний час.

Середня освіта. Документи ЄС та РЄ щодо багатомовності і плюрилінгвізму наголошують на необхідності для учнів, спираючись на знання мови, отримані в початковій школі, при переході до середньої освіти розширювати свій мовний репертуар і своє вміння спілкуватися іноземними мовами з орієнтацією на майбутнє працевлаштування та отримання подальшої професійної або вищої освіти. Відповідно до Рекомендації РЄ №98(6) метою вивчення мов у середній школі має бути «підвищення рівня комунікативних навичок, якого учні мають досягти з тим, щоб користуватися вивчуваною мовою для ефективного спілкування з іншими в іноземному житті, для побудови соціальних і особистих взаємовідносин, а також для того, щоб навчатися розуміти й поважати культуру та звичаї інших народів». Хоча усі країни пропонують вивчення іноземних мов як на середньому, так і на старших ступенях навчання, досі існують значні розбіжності в кількості обов'язкових іноземних мов, не дивлячись на впровадження Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти. Сьогодні мають дві обов'язкові іноземні мови як на середньому, так і на старшому рівні лише Австрія, Естонія, Франція, Польща,

Португалія та Румунія. Варто згадати, що встановлений рівень для володіння першою іноземною мовою – B2, а другою – B1. До вивчення найчастіше пропонуються: англійська, німецька, французька, досить популярними є також іспанська та італійська.

Навчання регіональними або мовами меншин здійснюється у 19 країнах, до них не належать Данія, Англія, Естонія, Греція та Польща. Якщо поглянути на мови іммігрантів, то країнами, що пропонують викладання мов іммігрантів в середній школі є Австрія, Данія, Франція, Швейцарія, Англія, Нідерланди, Шотландія та Естонія. Деякі мови іммігрантів, а саме арабська, хорватська, польська, турецька, російська пропонуються як факультативні іноземні мови, а у Франції і Нідерландах навіть складають іспити у середній школі.

Великого поширення на цьому етапі набуває актуальне на нашу думку навчання шкільних дисциплін за допомогою іноземних мов (content and language integrated learning (CLIL), яке передбачає залучення учнів до вивчення таких предметів як природознавчі дисципліни і географія, засобами іноземних мов, що вважається сьогодні одним із ефективних і дієвих способів формування комунікативної компетентності.

Варто наголосити, що у системі середньої освіти окремих держав-членів ЄС учителям-мовникам надається структурна підтримка мобільності – вчителі мають змогу провести семестр за кордоном, що є складовою їхньої додипломної і післядипломної підготовки, така мобільність наполегливо заохочується програмою «Навчання протягом життя (Lifelong Learning Programme)».

Професійно-технічна освіта. Відповідно до Рамочної стратегії ЄС 2020 (EU 2020 strategy) професійно-технічна освіта (ПТО) є важливим компонентом сучасної системи освіти. У документі ЄК 2010 «Новий імпульс для європейської співпраці в галузі професійної технічної освіти задля підтримки Рамочної стратегії ЄК (2010 EC Communication, A new impetus for European cooperation in Vocational Education and Training to support the Europe 2020 strategy)» наголошується на посиленні уваги до вивчення мов, особливо професійно-орієнтованого навчання мов, адже саме таке навчання забезпечує можливість студентської мобільності, участі у міжнародних проєктах та готує майбутніх фахівців до професії та професійної мобільності. Як і в попередніх ланках освіти, англійська, французька, німецька та іспанська мови займають провідне місце серед іноземних.

Вища освіта. Аналіз основних документів ЄС та РЄ показав, що велика увага приділяється мовній різноманітності й формуванню плюрлінгвальних навичок на всіх етапах освіти, але особливої

актуальності це питання набуває саме на рівні вищої освіти, адже він є останнім кроком перед початком трудової діяльності. Враховуючи глобалізаційні виклики та вимоги майбутніх роботодавців, студенти мають поряд із набуттям ключових академічних знань і формуванням відповідних навичок розвивати мовні, бажано плюрилінгвальні навички, необхідні для їх майбутньої професійної діяльності. Деякі університети в Європі вже вимагають певного рівня володіння мовами як необхідну вимогу до вступу не лише за філологічними чи лінгвістичними спеціальностями, а й на всі навчальні курси. Документи ЄС також підкреслюють важливість диверсифікації мовної освіти в системі вищої освіти шляхом розширення, впровадження, підвищення якості й цілеспрямованості викладання мов в системі вищої освіти з урахуванням контексту навчання протягом усього життя.

Майже усі європейські університети пропонують державну мову як основну мову навчання, адже в більшості випадків вона є основною мовою студентів і офіційною державною мовою, більшість закладів здійснюють початковий процес також іноземними мовами, регіональними або мовами меншин. Завдяки глобалізації та враховуючи міжнародну мобільність студентів і викладачів, бажання залучити до себе як найбільше іноземних студентів та студентів із числа іммігрантів, зробили англійську другою мовою викладання в багатьох ЗВО, тому і більшість початкових матеріалів та підручників пропонуються англійською. Майже всі університети презентують свої вебсторінки різними мовами, що свідчить про те, що всі вони докладають особливих зусиль для залучення до себе іноземних талановитих студентів і як результат – додаткове фінансування. Згідно численних Рекомендацій ЄС та РЄ, дуже багато університетів надають змогу вивчати іноземні мови студентам-нефілологам, варто наголосити, що майже половина з них пропонує студентам вибір із більше ніж чотирьох мов.

Висновки. Актуалізація плюрилінгвізму в європейському просторі освіти зумовлена основними взаємопов'язаними процесами, що відбуваються в сучасному суспільстві: глобалізацією, прискоренням темпів розвитку суспільства, розширенням масштабів міжкультурної взаємодії і співробітництва, динамічним розвитком економіки та структурними змінами у сфері зайнятості. З точки зору європейської мовної політики плюрилінгвізм є потужним фактором життя в умовах глобалізації та зростаючої міграції населення і є одним з визначальних чинників для міжкультурного взаєморозуміння, вдалого працевлаштування для конкретних людей та конкурентоспроможності

для всієї Європи. Важливість плюрилінгвальної освіти підтверджується і позицією Євросоюзу, який стимулює вивчення іноземних мов поміж жителів різних країн ну тільки в цілях забезпечення взаєморозуміння, але й для розвитку толерантного відношення, мовного і культурного різноманіття.

Аналіз системи освіти загалом демонструє, що сьогодні майже всі країни-члени ЄС запроваджують більш широкий спектр мов у систему освіти, починаючи з раннього віку і включаючи освіту для дорослих, наголошуючи на вирішальному значенні плюрилінгвальних навичок у збільшенні можливості щодо працевлаштування, вони також є необхідною умовою для подальшої мобільності. У більш широкому контексті потенціал плюрилінгвальних навичок полягає у їхній спроможності стимулювати та полегшувати впровадження в життя права громадян ЄС вільне пересування та проживання на території країн-членів. Таким чином мовна політика ЄС спрямована на захист мовної розмаїтості та поширення знань про мови з огляду на культурну ідентичність та соціальну інтеграцію. Виходячи з вищезазначеного, варто наголосити, що плюрилінгвізм та плюрилінгвальна освіта стають все більш важливими не лише в європейському контексті, але й у усьому світі.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в філософському осмисленні потенціалу плюрилінгвізму як фактору модернізації сучасної освіти та як одного із імперативів у контексті викликів глобалізованого суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Price G. Encyclopedia of the languages of Europe. – London : Blackwell, 2000. – 499 p.
2. Ethnologue [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ethnologue.com/>
3. Krauss M. The world's languages in crisis. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://sustainableunh.unh.edu/sites/sustainableunh.unh.edu/files/images/Krauss\(1992\).pdf](https://sustainableunh.unh.edu/sites/sustainableunh.unh.edu/files/images/Krauss(1992).pdf)
4. European Charter for Regional or Minority Languages [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages/text-of-the-charter>.
5. Language Policy Division. «Language Policy Division» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/>.
6. Багатомовна Європа: тенденції у політиці і практиці мультилінгвізму в Європі. – К. : Ленвіт, 2012. – 168с.

7. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
8. Мечковская Н. Б. Общее языкознание: Структурная и социальная типология языков: Учебное пособие для студентов филологических и лингвистических специальностей. – 2-е изд. – М.: Флинта: Наука, 2001. – 312 с.
9. European Centre for Modern Languages. «ECML Structure». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://archive.ecml.at/aboutus/aboutus.asp?t=structure>
10. Barcelona-Ziel. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ec.europa.eu/education/languages/pdf/com/2008_0566_cs.pdf
11. European Commission. Multilingualism : An Asset for Europe and A Shared Commitment. – Brussels : European Communities. – 2008. – 35 p.
12. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment (CEFR) . – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages/>
13. Curriculum convergences for plurilingual and intercultural education / Report by F.Goullier at the Seminar 29-30 November 2011. – Council of Europe, Language Policy Unit DG II. – 21 p.

Петриченко Н. Европейский опыт внедрения плюрилингвизма в систему образования.

В статье рассматривается и анализируется плюрилингвизм как основное направление языковой политики Европейского союза, которое направлено на поддержку языкового разнообразия, гарантирования сохранения всех языков и обеспечивает содействие и поощрение изучения языков и осуществление культурного обмена в системах школьного, университетского образования и в обществе в целом.

Ключевые слова: плюрилингвизм, языковая политика Европейского союза, плюрилингвальное образование, мультилингвизм.

Petrichenko N. European experience of plurilingualism implementation in the education system.

The article explores and analyzes plurilingualism as the main direction of the language policy of the European Union, which aims to support linguistic diversity, ensure the preservation of all languages, and promote and encourage the study of languages and the realization of cultural exchange in the systems of school, university education and in society as a whole.

Key words: plurilingualism, language policy of the European Union, plurilingual education, multilingualism.